

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ВІСНИК

Науково-дослідної лабораторії інклюзивної педагогіки

Випуск VII

«Спеціальна та інклюзивна освіта: теорія, методика, практика»

Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції
(25 березня 2021 р.)

УМАНЬ
2021

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР ТА ВІДПОВІДАЛЬНА ЗА ЗБІРНИК:

Малишевська І. І., д-р пед. наук, проф., кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, завідувач лабораторії інклюзивної педагогіки Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Бондаренко Ю. А., д-р пед. наук, проф. кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, завідувач науково-дослідної лабораторії проблем інклюзивної освіти Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка;

Колупасва А. А., д-р пед. наук проф., член-кореспондент НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України, головний науковий співробітник відділу інклюзивного навчання Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України;

Кравченко О. О., д-р пед. наук проф., декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Осадченко І. І., д-р пед. наук проф., кафедри педагогіки та освітнього менеджменту, професор кафедри психології, завідувач Польсько – української науково-дослідницької лабораторії психодидактики імені Я. А. Коменського Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Таранченко О. М., д-р пед. наук проф., головний науковий співробітник відділу освіти дітей з порушеннями слуху Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України;

Цимбал-Слатвінська С. В., д-р пед. наук, доцент, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Колишкін О. В., канд. пед. наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка;

Черніченко Л. А., д-р філософії, викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

ТЕХНІЧНІ РЕДАКТОРИ:

Слатвінська Анна, канд. пед. наук, викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Хрипун Дар'я – канд. пед. наук, голова ради молодих науковців факультету дошкільної та спеціальної освіти, старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Гончарук Анастасія – лаборант науково-дослідної лабораторії інклюзивної педагогіки Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

*Рекомендовано до друку вченою радою факультету дошкільної та спеціальної освіти
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 9 від 17 березня 2021 року)*

Вісник Науково-дослідної лабораторії інклюзивної педагогіки. Вип. 7 :
В53 Спеціальна та інклюзивна освіта: теорія, методика, практика : матеріали 7-ої
Всеукр. наук.-практ. конф. (25 березня 2021 р.) / МОН України, Уманський держ.
пед. ун-т імені Павла Тичини ; [головред. Малишевська І. І. [та ін.]. – Умань: Візаві,
2021 р. – 222 с.

До збірника увійшли матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції: «Спеціальна та інклюзивна освіта: теорія, методика, практика». Основна тематика представлених доповідей відповідає напрямом роботи конференції: теоретичні основи спеціальної та інклюзивної освіти в умовах сучасності; методичні аспекти інклюзивної та корекційної педагогіки; психолого-педагогічний супровід навчання, виховання та розвитку осіб з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі; передовий психолого-педагогічний досвід інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами в умовах реалізації Концепції «Нової української школи».

ЗМІСТ

<i>Колупаєва Алла.</i> Стратегічні напрями розбудови інклюзивної освіти в Україні: еволюційний поступ.....	7
<i>Бабій Інна.</i> Актуальність методу арт-терапії у роботі гувернера-дефектолога.....	13
<i>Бевзюк Марина.</i> Стан професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до взаємодії з батьками в умовах інклюзивного навчання	16
<i>Бегас Людмила.</i> Значення ігор з ляльками в розвитку особистості дошкільнят.....	19
<i>Бистранівська Ольга.</i> Співпраця учителя-логопеда з батьками дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку.....	22
<i>Бондаренко Юлія.</i> Розвиток образного мовлення старших дошкільників з особливими освітніми потребами засобами музичної діяльності.....	25
<i>Бондаренко Катерина, Колісник Людмила.</i> Використання арт-терапевтичних технологій у логопедичній роботі з молодшими школярами з тяжким порушенням мовлення.....	29
<i>Булах Аліна, Кравчук Неля.</i> Теоретичні основи формування соціальної компетентності дітей дошкільного віку в умовах освітньої інклюзії.....	34
<i>Білан Валентина.</i> Прикладні аспекти психолого-підтримки батьків дітей з особливими освітніми потребам.....	37
<i>Воротинцева Олена.</i> Інклюзивна компетентність вчителя як вимога сучасності.....	40
<i>Гарбар Світлана.</i> Інноваційні методи виховання культури поведінки дітей старшого дошкільного віку.....	43
<i>Городнюк Марина, Хрипун Дар'я.</i> Особливості порушення мовленнєвого розвитку у дітей із затримкою психічного розвитку.....	47
<i>Голуб Надія, Голуб Володимир.</i> Особливості підготовки студентів до ефективної організації психолого–педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами.....	50
<i>Гусєва Тетяна.</i> Формування трудових навичок у людей з інвалідністю з інтелектуальною недостатністю.....	53
<i>Давидюк Світлана, Бегас Людмила.</i> Налагодження процесу ритмування мовлення із заїкуватими дітьми в дошкільному та шкільному віці.....	58

<i>Дирда Віталій, Черніченко Людмила.</i> Використання дидактичних ігор в логопедичній роботі з дітьми, які мають порушення розумового розвитку.....	61
<i>Дікова-Фаворська Олена.</i> Тьюторство у форматі інклюзії.....	64
<i>Драник Аліна, Бегас Людмила.</i> Історичні аспекти естетично емоційного розвитку дітей старшого дошкільного віку при заїканні.....	67
<i>Дударєва Тетяна, Черніченко Людмила.</i> Особливості інноваційної діяльності логопедів у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.....	70
<i>Журавко Тетяна, Іщенко Людмила.</i> Психолого-педагогічні умови ефективності соціально-педагогічної реабілітації дітей 5-7 років з відхиленнями в поведінці.....	73
<i>Кахаєва Катерина, Черніченко Людмила.</i> Особливості логопедичної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в інклюзивному закладі освіти.....	76
<i>Кириченко Олександра, Черніченко Людмила.</i> Психолого-педагогічні основи художньо-мовленнєвої діяльності дітей старшого дошкільного віку.....	79
<i>Клапчук Юлія, Черніченко Людмила.</i> Особливості взаємодії дошкільнят які мають дитячий церебральний параліч із здоровими однолітками.....	83
<i>Коваль Альбіна, Бистранівська Ольга.</i> Особливості надання логопедичної допомоги дітям молодшого шкільного віку	86
<i>Коваль-Бардаш Людмила.</i> Комп'ютерна грамота у дитячому садку: корекційно-розвитковий аспект.....	89
<i>Колишкін Олександр.</i> Адаптивна фізична культура як окрема галузь науково-практичної діяльності.....	94
<i>Колісник Людмила.</i> Особливості організації логопедичного заняття з дітьми з мовленнєвими порушеннями вдома	99
<i>Кравченко Оксана.</i> Фізичний супровід осіб з інвалідністю: вимоги професійного стандарту.....	103
<i>Куцоласька Альона.</i> Застосування та використання міжнародної статистичної класифікації хвороб та споріднених проблем охорони здоров'я (МКХ-10) у практиці фахівцями ІРЦ.....	106
<i>Мазуренко Людмила.</i> Навчання дітей з порушеннями слуху в умовах закладу спеціальної освіти, з досвіду новомиргородської спеціальної школи кіровоградської обласної ради.....	109

<i>Малишевська Ірина.</i> Теоретико-методологічні засади розвитку інклюзивної освіти в Україні.....	111
<i>Матусова Марина, Хрипун Дар'я.</i> Особливості розвитку мовленнєвої діяльності дітей із порушеннями зору.....	115
<i>Найдюк Ірина.</i> Освоєння вчителями початкової школи педагогічних інновацій в умовах внутрішньошкільної науково-методичної роботи.....	119
<i>Нарійчук Микола, Трофаїла Наталія.</i> Особливості розвитку емоційної сфери дітей – інвалідів.....	123
<i>Паладич Олександр.</i> Волонтерський рух як нова форма інклюзивного навчання в Україні.....	126
<i>Поворознюк Анна, Слатвінська Анна.</i> Навчання української мови учнів з тяжкими порушеннями мовленн.....	130
<i>Прокопенко Зоя.</i> Особливості нетрадиційних форм і методів корекційної роботи з дітьми старшого дошкільного віку при моторній афазії.....	133
<i>П'ясецька Наталія, Шпильова Марина.</i> Теоретичне обґрунтування педагогічних умов, що сприяють формуванню рухової активності.....	138
<i>Решетняк Володимир, Хрипун Дар'я.</i> Роль дорослих у формуванні комунікативних навичок у старших дошкільників із затримкою психічного розвитку.....	142
<i>Рибаконь Олександра, Колісник Людмила.</i> Сендплей як метод індивідуалізації та самоактуалізації дошкільника.....	145
<i>Руденко Яна, Хрипун Дар'я.</i> Використання корекційних методик у процесі подолання дизартрії у дітей із церебральним паралічем.....	149
<i>Савченко Юлія.</i> Інтеграційні процеси як передумови і тенденції розвитку інклюзивної освіти.....	152
<i>Сендик Вікторія.</i> Проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки дітей з метою визначення особливих освітніх потреб за допомогою новітніх методик за якими працюють практичні психологи ІРЦ.....	157
<i>Семенюк Тетяна, Трофаїла Наталія.</i> Теоретичні аспекти організації супроводу молодших школярів з інвалідністю.....	162
<i>Стовбун Любов.</i> Чинники соціалізації дітей з аутизмом у закладі дошкільної освіти.....	163

Столбова Катерина, Слатвінська Анна. Психолого-педагогічні умови індивідуального навчання дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.....	167
Таранченко Оксана. Алгоритмізація організації навчального процесу в інклюзивному класі.....	171
Трофаїла Наталія. Професійна підготовка педагогів спеціальної та інклюзивної освіти.....	177
Утьосов Ян, Утьосова Олена. Методичні рекомендації для педагогів щодо формування соціальної компетентності підлітків з інтелектуальними порушеннями на уроках та в позакласній роботі.....	180
Федорак Юлія, Бистранівська Ольга. Розвиток ігрової діяльності дітей з порушеннями мовлення.....	184
Фурсова Лариса, Малишевська Ірина. Гуманістичні засади професійної співпраці педагогічних фахівців в умовах інклюзивної освіти.....	187
Фольварочний Ігор. Розвиток педагогічної культури студентів-спортсменів засобами корекційної педагогіки.....	190
Цимбал-Слатвінська Світлана. Європейський досвід впровадження системи раннього втручання.....	193
Черніченко Людмила. Особливості організації освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами в умовах дистанційного навчання.....	196
Чмора Юлія. Розвиток художньо-творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку з особливими потребами засобами мистецтва.....	200
Чупіна Катерина. Навчання в університетах під час пандемії COVID-19: досвід ЄС	203
Шелест Олена. Особливості навчання дітей з ДЦП в умовах реалізації концепції НУШ.....	207
Шерстяк Валерій, Малишевська Ірина. Актуальність корекційно-розвиткової роботи у формуванні комунікативних навичок у дітей із затримкою психічного розвитку.....	211
Якименко Наталія. Ігрова діяльність як засіб розвитку дітей з особливими потребами.....	214
Ясніцька Мирослава. Аспекти діяльності вчителя ЛФК з клієнтом під час пандемії COVID-19.....	217
Яцишина Тетяна, Слатвінська Анна. Корекція заїкання у дітей дошкільного віку.....	220

*Булах Аліна,
студентка факультету дошкільної та спеціальної освіти
Уманського державного педагогічного університету імені Павла
Тичини.*

*Кравчук Неля,
к. пед. н., доцент кафедри психології та педагогіки розвитку
дитини Уманського державного педагогічного університету імені
Павла Тичини*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ОСВІТНЬОЇ ІНКЛЮЗІЇ

Для входження дитини у нові реалії освітнього процесу та включенням дітей з особливими освітніми потребами до інклюзивної освіти, важливою є їх адаптація на основі сформованої соціальної компетентності. Заклад дошкільної освіти, як перший соціальний інститут має широкі можливості для формування соціальної компетентності вихованців.

Цей аспект проблеми розкривається в роботах вітчизняних учених К. Абульханової-Славської, Л. Берестової, А. Бодалева, А. Деркача, В. Зазикіна, Е. Клімова, Е. Коблянської, А. Маркової, І. Семенова та ін. Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що проблема соціальної компетентності є достатньо дослідженою в таких аспектах: складові соціальної компетентності (В. Кузьменко), соціально-емоційний розвиток особистості (О. Кононко, В. Сухомлинський), дитина і соціум (Л. Артемова, Т. Поніманська), соціалізація особистості (Б. Ананьєв, Н. Задерико, Н. Зверєва, І. Щербак), гармонізація усвідомлення соціальних проблем і ціннісних орієнтацій (А. Брушлинський), соціальне мислення особистості (Г. Білицька).

Одним із головних завдань інклюзії є відгук на широкий спектр освітніх потреб в дошкільному середовищі та поза його межами. При визначенні сутності інклюзії, важливо звернути увагу на чотири елементи, які ілюструють її характерні особливості. *Перше*, інклюзія має розглядатись як постійний пошук ефективних шляхів задоволення індивідуальних потреб усіх дітей. *Друге*, інклюзія пов'язана з визначенням перешкод та їх подоланням. *Третє*, інклюзія передбачає присутність, участь та досягнення. *Четверте*,

інклюзія окреслює ті групи дітей, які підлягають «ризик» виключення, або обмеження в навчанні. Це визначає моральну відповідальність перед такими «групами ризику» та гарантування їм можливості участі в освітньому процесі [3, с. 14]. Ретельне вивчення наукових ідей і положень, обґрунтованих у межах цього напрямку забезпечить надійну методологічну основу для подальшого вивчення впливу освітнього середовища за умов інклюзивної освіти на розвиток соціальної компетентності дітей дошкільного віку.

Успішному вирішенню завдань формування соціальної компетентності дітей з особливими потребами сприятимуть глибоке вивчення індивідуальних особливостей дитини, створення умов для отримання та закріплення необхідного соціального досвіду. Адже формування у дитини здатності долати труднощі та перешкоди є вкрай необхідним і надзвичайно важливим компонентом формування соціальної компетентності дитини, її спроможності жити в реальному світі. Проте науковці наголошують на тих показниках, що перешкоджають формуванню компетентності в дітей з особливими потребами, зокрема: гіперактивність; агресивність; збудженість нервової системи; гальмування нервової системи [4]. Наголосимо, що у створенні інклюзивного освітнього середовища мають враховуватись як керовані, так і некеровані, як сприятливі, так і несприятливі чинники соціалізації дошкільників. Узагальнення зазначеного вище, підтверджує наявну у науці думку, що інклюзивна освіта враховує потреби усіх дітей.

Соціальна компетентність є показником і певною мірою результатом процесу соціалізації, яка на етапі переходу від дошкілля до школи виявляється у готовності дитини ефективно взаємодіяти з оточуючими людьми в системі міжособистісних стосунків. Дефініція «соціалізація» включає «процес засвоєння та активного використання індивідом суспільного досвіду (система знань, норм, цінностей), що здійснюється в спілкуванні та повсякденній діяльності; допомагає людині функціонувати, як повноправному члену суспільства» [2, с. 247]. Процес соціалізації передбачає пристосування дитини до навколишнього світу, суспільного середовища, засвоєння, привласнення нею знань, норм певного угруповання. І відбувається він у трьох основних сферах: ігрова діяльність, спілкування, свідомість. Соціалізувати дошкільника – означає збагатити його індивідуальний досвід позитивними враженнями від спільної з іншими життєдіяльності, розвинути в

нього соціальні потреби, сформувати соціальні вміння та навички, виховати «відчуття іншого», сформувати готовність та здатність брати іншого до уваги, працювати в команді, домовлятися, узгоджувати свою позицію, в разі потреби поступатися власними інтересами на користь соціальної групи, діставати насолоду від допомоги та підтримки іншої людини у складній ситуації, тобто жити обличчям до людей, з відкритим серцем, умінням гармонійно «вписуватися» в дитяче угруповання, знаходити в ньому своє місце, товаришувати [1, с. 3].

Таким чином, формування соціальної компетентності дітей дошкільного віку в умовах освітньої інклюзії має свою специфіку: особливості психолого-педагогічного впливу на дитину, організація виховних заходів, створення розвивального середовища, які сприяють її соціалізації та адаптації в ЗДО. При цьому інклюзивна освіта може бути альтернативним рішенням питання інтеграції дітей, які відрізняються своїм розвитком та навчальними можливостями.

Список використаних джерел

1. Бойко С.П. Формування соціальної компетентності дошкільників як запорука їх адаптації в інклюзивному освітньому просторі: теоретичний аспект <http://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/123456789/3408/1/%D0%A4%D0%BE%D1%80%D0%Bp%df> (дата звернення: 21.03.2021).
2. Дошкільна освіта: словник-довідник: понад 1000 термінів, понять та назв / упор. К. Л. Крутій, О. О. Фунтікова. Запоріжжя: ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2010. 324 с.
3. Колупаєва А. А. Таранченко О. М. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навч.-метод. посібник. Харків : Ранок, 2019. 304 с.
4. Робінсон К. Школа майбутнього. Революція у вашій школі, що назавжди змінить освіту. – Львів: Літопис, 2016. 258 с.